

В.С. ПАВЛЕНКО-БАРИШЕВА

Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, м. Київ, 01601, Україна
Ipilosella@mail.ru

АВТЕНТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЕЯКИХ ВИДІВ РОДУ *HIERACIUM* L. (*ASTERACEAE*) ГЕРБАРІЮ НІКІТСЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ (*YALT*)

К л ю ч о в і с л о в а: *Hieracium*, туніфікація, голотип, ізотип, флора, Крим

У публікації наведені дані про знайдені в колекції Гербарію Нікітського ботанічного саду (*YALT*) автентичні зразки *Hieracium dshurdshurense* Üksip і *H. laevimarginatum* Sennikov. Для кожного виду наведені: номенклатурна цитата, дані про голотип, ізотип і стан зразка, який зберігається в Гербарії.

Види *Hieracium dshurdshurense* і *H. laevimarginatum* (*Asteraceae*) є ендеміками Гірського Криму. Обидва вони поширені в букових лісах на південних схилах гір. Діагностика їх досить складна через наявність апоміксису та незначні морфологічні відмінності між таксонами в межах секції. Ситуацію ускладнює також той факт, що останнім часом у літературі накопичилася значна кількість помилкових відомостей стосовно місцезнаходжень і визначення видів цього роду. Тому встановлення даних щодо автентичного матеріалу є необхідною умовою для полегшення ідентифікації.

Під час опрацювання гербарної колекції Нікітського ботанічного саду — Національного наукового центру НААН України (*YALT*) нас

зацікавили деякі види роду *Hieracium*, що потребували уточнення номенклатурного типу. Пошуки автентичних зразків у *YALT* дали нам змогу знайти декілька цікавих зразків.

Hieracium dshurdshurense Üksip — вид, який належить до секції *Tridentata* (Fr.) Schneid. і був описаний А.Я. Юксіпом у 1966 р. після опрацювання матеріалів *YALT*.

У XXX томі «Флори СРСР» А.Я. Юксіп (1960) наголошував, що знайдений ним у гербарії Нікітського ботанічного саду зразок — єдина відома в Криму знахідка рослини з вищевказаної секції. Він визначає зразок як *H. tridentatum* Fr. і під цією назвою цитує у «Флорі СРСР». Кількома роками по тому, у XII томі «Флори УРСР» (1965), М.І. Котов також звернув увагу на цей гербарний аркуш і вказав, що він потребує детального вивчення. Такі обставини призвели до того, що гербарний зразок, зібраний Г. Риндіною і визначений А.Я. Юксіпом як *H. tridentatum*, саме під цією назвою наведений і у «Флорі УРСР», і у «Флорі СРСР» для території Криму.

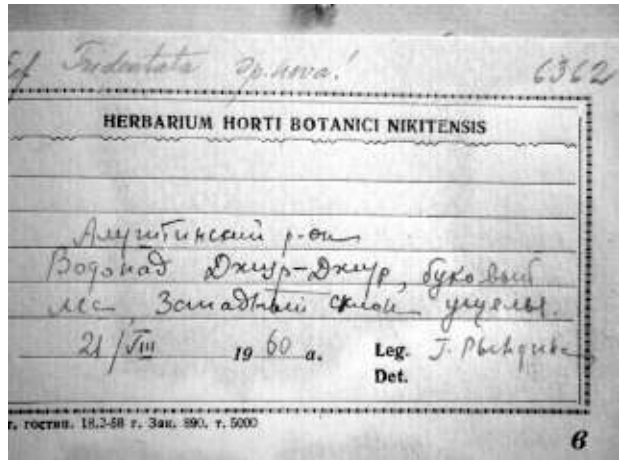

Рис. 1. Голотип *Hieracium dshurdshurense*: а — загальний вигляд гербарного аркуша; б — примітка А.Я. Юксипа; в — гербарна етикетка

Fig. 1. Holotype of *Hieracium dshurdshurense*: а — general view; б — note by A. Üksip; в — herbarium label

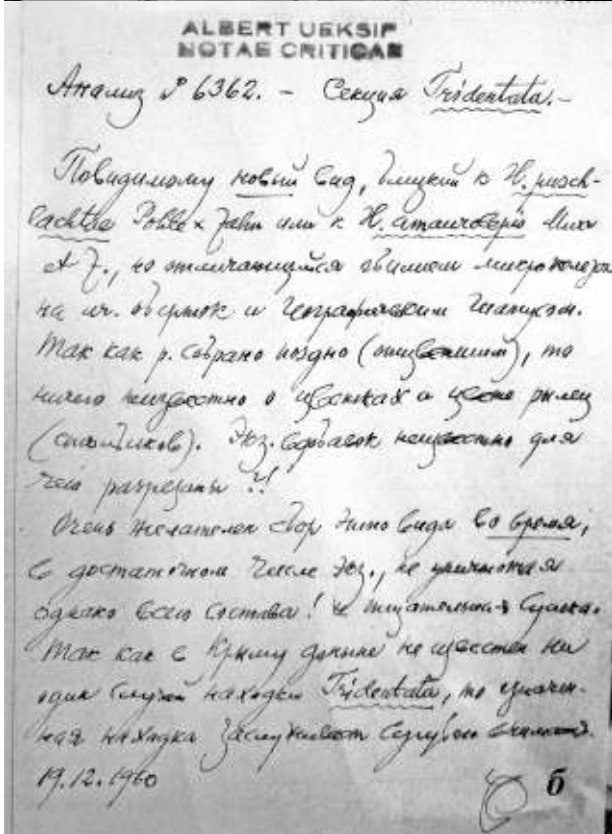
Після виходу XII тому «Флори УРСР» (1965), у 1966 р., А.Я. Юксип за вищезгаданим зразком описує новий, імовірно, ендемічний для Криму вид — *H. dshurdshurense*, обравши за тип збір Г. Риндіної. Отже, на території Криму зростає не *H. tridentatum*, а ендемічний вид *H. dshurdshurense*. Останній не завжди визнавався фахівцями, тому у «Флоре европейской части СССР» Р.М. Шляков (1989) замість нього для Криму вказав *H. tridentatum*. Загалом, після 1966 р., дані про *H. dshurdshurense* наводяться лише у «Своде дополнений и изменений к "Флоре СССР"» С.К. Черепанова (1973).

За літературними даними та нашими спостереженнями, *H. dshurdshurense* близький до північно-європейського *H. puschlachtae* Pohle et Zahn, проте відрізняється від нього більшою кількістю залозистих трихом на обгортці, а також географічним ареалом.

Hieracium dshurdshurense Üksip, 1966, Изв. АН Эст.ССР, сер. Биол., 15 / (3): 365; Черепанов, 1973, Свод дополн. к Фл. СССР: 75.

Вид описаний із Криму. За протологом: «Tauria, distr. Aluschta, prope delectum aquae Dschur-dschur dictum, ad pedem montis Karabi-jaila, in fageto consistente ex *Fago taurica*, ad declives faucium, 1100—1200 m. s. m. 21.08.1960, legit G. Ryndina, in herbario horti botanici Nikitensis conservatur (analysis N 6362)».

Holotypus: «Алуштинский район, водопад Джур-Джур. Буковий лес по склонам ущелья. 21.08.1960. Г. Рындина» (YALT s.n.) (рис. 1).

Примітка: На гербарному аркуші — три рослини. Їхній стан задовільний, вегетативні органи збереглися добре, генеративні — гірше. Через те, що рослини зібрані після квітання, оцвіттина відсутня, листочки обгортки відігнуті, опушення на них майже не видно.

На гербарному аркуші є «notae criticae» А.Я. Юксіпа, де зазначено: «По-видимому, новый вид близкий к *H. puschlachtae* Pohle et Zahn или к *H. amaurolepis* Murr et Zahn, но отличающийся обилием микрожелезок на обертках и географическим гатусом. Так как растение собрано поздно (отцветающим), то ничего не известно о цветках и цвете рылец (столбиков). < ... > Очень желателен сбор этого вида вовремя, в достаточном числе экз., не уничтожая, однако, всего состава! < ... > Так как в Крыму донныне не известен ни один случай находки *Tridentata*, то означенная находка заслуживает серьезного внимания. 19.12.1960».

Вид *H. laevimarginatum* Sennikov, який згадується у «Vascular plants of Ukraine. A Nomenclatural checklist» (Mosyakin, Fedoronchuk, 1999) і «Природной флоре Крымского полуострова» (Ена, 2012), був описаний порівняно недавно (Сенников, 1995). Він є ендемічним для території Криму, його збори в гербарних колекціях України майже відсутні. Оскільки голотип зберігається в Ботанічному інституті імені В.Л. Комарова РАН (LE), а про наявність ізоотипу в YALT О.М. Сенников не повідомляє, ми вважаємо за потрібне оприлюднити дані наших досліджень цього виду, здійснених у фондах Гербарію Нікітського ботанічного саду (YALT), де ми виявили ізоотип *H. laevimarginatum* (рис. 2).

***Hieracium laevimarginatum* Sennikov, 1995**, Ботан. журн., **80** (3): 81; Ена, 2012, Прир. фл. Крымск. п-ова : 65.

Вид описаний із Криму.

За протологом: «Tauria, supra Jaltam. 1400'. 20.08. 1903. К. Golde; Крым, горы над Ялтой. 1400'. 20.08. 1903. К. Гольде».

Isotypus (YALT s.n.): «Tauria, supra Jaltam. 1400'. 20.08. 1903. К. Golde»; holotypus (LE s.n.) [3].

Примітка. Зразок зберігся добре. Наявні як вегетативні, так і генеративні органи, чітко видно характер опушення. Колектор визначав вид як *H. murorum* L.

На зразку є «notae criticae» А.Я. Юксіпа та М.І. Котова. Обидва автори зазначали, що цей гербарний зразок належить до *H. gentile* Jord.

Автор висловлює щире подяку за цінні поради провідному науковому співробітнику Інституту ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України канд. біол. наук М.В. ШEVERІ та старшому науковому співробітнику канд. біол. наук Н.М. ШИЯН, а також куратору гербарію Нікітського ботанічного саду д-ру біол. наук В.В. Корженевському.

Рис. 2. Ізоотип *H. laevimarginatum*: а — загальний вигляд гербарного аркуша; б — гербарна етикетка

Fig. 2. Isotype of *H. laevimarginatum*: а — general view; б — herbarium label

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ена А.В. Природная флора Крымского полуострова. — Симферополь: Н. Орианда, 2012. — 232 с.
2. Котов М.И. Нечуйвігер — *Hieracium* L. // Флора УРСР. — К.: Наук. думка, 1965. — Т. 12. — С. 347—559.
3. Сенников А.Н. Новые виды рода *Hieracium* L. из Восточной Европы // Ботан. журн. — 1995. — **80**, №3. — С. 78—84.
4. Черепанов С.К. Свод дополнений и изменений к «Флоре СССР» (тт. 1—30). — Л.: Наука, 1973. — С 74—75.
5. Шляков Р.Н. Ястребинка — *Hieracium* L., Ястребиночка — *Pilosella* Hill // Фл. европ. части СССР. — Л.: Наука, 1989. — Т. 8. — С. 140—379.
6. Юксин А.Я. Дополнение к описанию новых видов ястребинок Советского Союза // Изв. АН ЭстССР. — Сер. биол. — 1966. — **15**, № 3. — С. 364—371.
7. Юксин А.Я. Ястребинка — *Hieracium* L. // Флора СССР. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1960. — Т. 30. — 698 с.
8. Gottschlich G., Tison J.—M., Malecot V., Rouillard T. Typification of names in genus *Hieracium* based on original herbarium material of Alexis Jordan and Alexandre Boreau // Forum geobot. — 2011. — **5**. — P.1—107.
9. Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M. Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. — Kiev, 1999. — P. xxiv+ 346.

Рекомендує до друку
Ан.В. Єна

Надійшла 17.07.2013 р.

В.С. Павленко-Барышева

Институт ботаники имени Н.Г. Холодного НАН Украины,
г. Киев

АУТЕНТИЧНЫЕ МАТЕРИАЛЫ НЕКОТОРЫХ ВИДОВ РОДА *HIERACIUM* L. (*ASTERACEAE*) ГЕРБАРИЯ НИКИТСКОГО БОТАНИЧЕСКОГО САДА (*YALT*)

В публикации указываются данные о найденных аутентичных материалах *Hieracium dshurdshurense* Üksip и *H. laevimarginatum* Sennikov в коллекции гербария Никитского ботанического сада НААН Украины (*YALT*). Для каждого вида приводится номенклатурная цитата, данные о гололите и изотипе, а также описывается состояние образца, который хранится в *YALT*.

Ключевые слова: Hieracium, типификация, гололит, изотип, флора, Крым.

V.S. Pavlenko-Barysheva

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

AUTENTIC MATERIALS OF SOME SPECIES OF *HIERACIUM* L. (*ASTERACEAE*) FROM THE HERBARIUM OF NIKITA BOTANICAL GARDEN (*YALT*)

Data on authentic materials of two species of the genus *Hieracium*, *H. dshurdshurense* Üksip and *H. laevimarginatum* Sennikov, are given. Nomenclatural citations, information about the holotype and isotype deposited at the Herbarium *YALT* are provided.

Key words: Hieracium, typification, holotype, isotype, Crimea, flora.

НОВІ ВИДАННЯ

Фіторізноманіття Поліського природного заповідника: водорості, мохоподібні, судинні рослини / За заг. ред. канд. біол. наук О.О. Орлова. — К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2013. — 256 с.

Уперше для Поліського природного заповідника узагальнено дані з різноманіття водоростей, яке складається з 771 виду, що належать до 13 відділів. Для території заповідника вперше наведено 26 таксонів бріофітів, отже, сучасна бріофлора цього об'єкта охоплює 161 вид. Протягом 2011—2012 рр. у межах Поліського ПЗ уперше знайдено 160 видів судинних рослин, у т. ч. аборигенних — 112 і адвентивних — 48. Флора судинних рослин заповідника, за уточненими даними, налічує нині 754 види. Для всіх вивчених груп рослин наведено рідкісні види та подано їхню характеристику. Коротко проаналізовано вплив зміни клімату на рослинність і флору заповідника.

Монографія призначена для ботаніків, фікологів, бріологів, екологів, викладачів, студентів і аспірантів біологічних факультетів вишів.